IL-BIDWI

FOLJU MAHRUĠ DARBTEJN FIX-XAHAR MID-DIPARTIMENT TAL-BIEDJA

Editur: C. Zammit-Marmarà, M.B.E.

Nru. 69 | IT-TNEJN, L-1 TA' OTTUBRU, 1945. | Nru. 69

NUQQAS TA' FIDUCJA

(Mit-Taħdita li għamel fuq ir-"Rediffusion", is-Sur ROBERT BIASINI, Direttur tal-Biedja, it-12 ta' Awissu, 1945).

WAHDA mill-iżjed ħwejjeġ li żammet dejjem il-biedja u l-bdiewa tagħna lura hi bla dubju ta' xejn in-nuqqas ta' fiduċja li l-bdiewa għandhom fihom infushom.

Jien insemmilkom fatt ċar, li hu wkoll magħruf minn bosta minnkom, li juri dak li qed ngħid jien. Jekk bidwi jiġi jitlob xi ħaġa u aħna ngħidulu ma jistax ikun, allura, huwa jibqa' jinsisti għaliha. Jekk meta jitolbok inti tgħidlu "kollox sewwa", allura dan minnufih jibda jiddubita illi dak li talbek m'huwiex fl-interess tiegħu u iktarx jitħajjar jerġa' lura minn dak li jkun talbek.

Dan juri nuqqas ta' fiduċja persunali, jiġifieri l-bidwi ma jafdax lilu nnifsu — jisgħobbini li jkolli ngħid dan, imma qed ngħidu għaliex din id-drawwa jiħtieġ nikkumbattuha u jiħtieġ illi fil-bidwi jiġi stabbilit moħħ sod, moħħ li għallinqas jafda lilu nnifsu, moħħ li jkun jista' jagħraf min qiegħed ifittex tassew l-interessi tiegħu u jagħżlu minn dak l-ieħor li qisu serp jitkaxkar madwaru biex jixħetlu l-velenu u jerdagħlu demmu.

Eżempju ieħor ta'nuqqas ta'ħsieb min-naħa tal-bidwi nista' nagħtih dwar ix-xiri taż-żerriegħa tal-patata qabel il-gwerra. Il-bidwi kien jinżel il-Marsa u jdum lek hemm nofs ta' nhar iħares lejn l-ixkejjer tal-patata mingħajr ma jixtri. In-neguzjanti kienu draw il-mentalità tal-bdiewa. Jekk iraħħsu ż-żerriegħa skut fil-qantar, ħadd ma jixtri qantar wieħed, naturalment għaliex kullħadd jistenna roħs iżjed. Meta jidħirlu, in-neguzjant kien jgħolli ż-żerriegħa skut fil-qantar, u allura l-bdiewa kienu minnufih jiġru biex jixtru dak li jkollhom bżonn.

B'din il-mentalità l-bidwi u l-biedja ma jistgħux jgħaddu 'l quddiem u ma jista' jsir xejn biex wieħed itejjeb is-swieq tagħna. Jiħtieġ, għaldaqshekk, illi l-bdiewa jnisslu fihom infushom dik il-fiduċja hekk meħtieġa biex l-affarijiet jimxu kif inhu xieraq.

Jiħtieġ illi huwa jrabbi dik il-fiduċja hekk meħtieġa biex huwa jkun jista' jgħix hieni mingħajr ma jaħseb ħażin fil-ħbieb tiegħu.

Biex dan jimxi sewwa, jiħtieġ illi kull bidwi fin-negozju tiegħu jimxi sewwa sew kif jixtieq li ħaddieħor jimxi miegħu; u għandu jiftakar DEJJEM, illi jekk is-suq jaqa', dan jaqa' għal kulħadd u mhux għal sieħbu biss.

In-nuqqas ta' fiduċja l-ewwelnett fina nfusna u mbagħad fil-ħbieb tagħna hija tabilħaqq il-qirda tal-progress u tar-risq tal-biedja, u jiħtieġ illi aħna nikkumbattu din id-drawwa bil-ħila tagħna kollha, biex ngħallmu t-tfal tagħna kif għandhom ikunu s-swieq bil-ħaqq u mingħajr qerq u biex b'hekk inkunu nistgħu nkomplu nibnu biedja fuq sisien sodi.

Jekk aħna nirsistu biex inkattru wċuħ kbar u aħjar, aħna nkunu qegħdin nagħmlu ġid lilna nfusna u nkunu qegħdin naħdmu biex torħos il-ħajja għal min jiekol.

L-GHAQDA NAZZJONALI TAL-BDIEWA TA' MALTA U GHAWDEX

AVVIŻ IMPORTANTI

Il-Kumitati Distrettwali tal-Bdiewa huma mgħarrfin illi l-Għaqda Nazzjonali tal-Bdiewa ta' Malta u Għawdex sa terġa' tintgħaqqad fuq sisien iżied sodi, u għalhekk huma mitlubin li jibagħtu l-ismijiet tal-bdiewa kollha, nisa u rġiel fuq is-sittax-il sena, li jixtiequ jissieħbu, lis-Sur Karm Zammit-Marmarà M.B.E., Villa Chelsea, Birkirkara. Il-bdiewa li ma jafux fein jinkitbu, jistgħu jibagħtu jew imorru huma stess f'Villa Chelsea, ħdejn il-Knisja l-Qadima, Birkirkara.

L-ismijiet tal-bdiewa mseħbin jinħtieġ jaslu għand is-Sur Karm Zammit-Marmarà sa nofs ix-xahar ta' Ottubru. M'għandniex bżonn ngħidu li barra mill-ismijiet għandu jkun hemm ukoll l-indirizz u l-laqam ta' kull bidwi.

Għall-informazzjoni tal-bdiewa, nixtieq infisser illi fil-ħsiebu jitressaq regolament ġdida, f'waħda mil-laqgħat tal-Għaqda, fein dawk il-bdiewa li jidħlu fil-Għaqda 'l quddiem ikollhom iħallsu £5 *biex jissieħbu biss.* Wara kollox, ma tkunx ħaġa sewwa illi dawk li ma jissieħbux jiġu servuti mill-Imseħbin, u meta mbagħad ikun jogħġobhom jissieħbu u isibu s-sodda mifruxa lesta għalihom. Mela jaqbel li dawk li għandhom jissieħbu, jissieħbu minnufih.

Nerġa' ngħid illi s-Segretarji tal-Kumitati Distrettwali tal-Bdiewa, huma mitlubin li jlestu l-listi tal-Membri li jridu jissieħbu u jibagħtuha mill-iżjed fis li jistgħu lis-Sur Zammit-Marmarà.

IL-BIEDJA F'OTTUBRU

(Editur tal-Propaganda)

Fil-Għalqa

IS-SENA tal-biedja nistgħu ngħidu li tibda mix-xahar ta' Ottubru, l-iktar meta tagħmel xi ftit xita bħalma għamlet fl-aħħar ħmistax tax-xahar li għadda. L-ajru, kif jidher, diġà beda jissaħħab u x-xemx dlonk titgħatta bl-egħrejjex u l-għomma tas-sajf qiegħda taqleb u tittaffa b'fewġiet ta' riħ frisk. Aktarx li sakemm joħroġ "Il-Bidwi" tkun għamlet xi bexxa sewwa. Meta x-xita tinżel ma' dħul dan ix-xahar, din tkun waslet fil-waqt u l-annata la nistgħu ngħidu li hi bikrija u lanqas imwaħħra. Wara l-ewwel bexxiet tax-xita, jibda jidher in-nebbiet tas-silla u tax-xgħir għall-furrajna u tal-patata tax-xitwa jekk ma tkunx imsoqqija qabel. Il-bidwi jiġi li bħalissa jiftaħ fetħa l-art bil-moħriet biex jeqred ir-refgħan tal-ħaxix ħażin u biex l-art tixrob aħjar l-ilma tax-xita fir-raba' fejn għandu jinżara' l-qamħ, il-maħlut u x-xgħir għan-niexef. F'dan ix-xahar, u iżjed il quddiem, meta l-art tkun irtabet bix-xita u l-ħaxix ħażin ikun kiber, ikun il-waqt sewwa biex wieħed jagħżaq u jdemmel bil-banki jew jagħżaq bil-fiesa biex l-art titlesta għaż-żrigħ tal-patata bikrija tas-sajf u għall-prodotti tal-ħaxix bħal pastard, kaboċċi mwaħħra jew għal xi wiċċ ta' piżelli.

Imħabba l-budebbus, iż-żrigħ tal-ful aħjar jitħalla għall-aħħar ġranet ta' Novembru jew għall-bidu ta' Diċembru. Għall-aħħar ġimagħtejn tax-xahar iż-żara' jibda jikber sewwa, kemm-il-darba tilħaq tinżel xi ħalba xita.

Fil-Ġnien tal-Ħaxix

Bħalissa tista' ixxottel mill-ħmiemel basal, nevew, ravanell, krafes, indivja, kif ukoll kaboċċi mwaħħra u brokkli. Iżra' t-tursin u ħaffef ix-xtieli fil-ħammiela u żommhom xi sitt pulzieri mbegħdin minn xulxin. Tista' tiżra' wkoll 'l hawn u 'l hinn xi ftit ħass u ħaffef dawk li għandek fil ħammiela diġà.

Min għadu ma ħawwilx il-qaqoċċ jista' jfittex iħawwel issa, jekk għar-rebbiegħa jrid jieħu prodott tajjeb. Tista' wkoll tiħawwel il-ġidra ta' l-istaġun u, għall-aħħar tax xahar tiħawwel il-ġidra bikrija tal-foss. Il-ħmiemel tal-basal bħalissa messhom laħqu sewwa u kull prodott li nżara' f'Settembru. Għal min għadu ma żarax, jista' jfittex jiżra' l-ispinaċi, il-pitravi, il-karroti, ir-ravanell, is-sorfolja, il-fiġel, u xi kurrat. Bħalissa għad jista' jitħawwel il-basal għaż-żerriegħa. Ħawwel minnufih xi xtieli tat-tadam f'post taħt xi ħajt kenni u xemxi għall-prodott imwaħħar tax-xitwa u tar-rebbiegħa. Qassam ix-xalotti, u naddaf il-ħmiemel tal-frawli, u ikxef mill-għata l-qara' twil biex jixxemmex. Għall-aħħar tax-xahar jew għall-bidu tad-dieħel il-patata tas-saqwi tibda ssir. Din trid tintaqax biex it-trab jinħall u l-patata tħaxxen. Fejn tiżra', il-ħamrija trid tkun maħduma u mdemmla. Wara li tħawwel, tajjeb jekk tagħti ftit Sulfat ta' l-Ammonja. La tagħmilx dak l-iżball li tagħti ħafna Sulfat ta' l-Ammonja f'daqqa, ftit u spiss huwa l-aħjar ħaġa.

Ta' min jiżra' wkoll xi żerriegħa tal ħwawar bħalma hu merdqux, nagħniegħ u ħabaq. Il-ħwawel tan-nagħniegħ għandhom jinżabru minn wiċċ l-art.

Fil-Ġnien tas-Siġar

Wara li l-art tixxarrab sewwa bix-xita, is-siġar tal-frott irqiq jistgħu jiddemmlu jew bl-egħżiq wara li tferrex id-demel, jew aħjar, fejn għandek ħafna siġar, bil-banki, jiġifieri iddemmel f'qiegħ it-triqka u mbagħad tiġbed il-ħamrija. L-egħżiq ma għandux ikun wisq fil-qrib lejn iz-zokk u jinżel iżjed minn sitt pulzieri għax inkella l-egħruq jistgħu jinġerħu. Jagħmel ħażin min lis-siġra jħarbtilha l-egħruq, għax ma tagħmilx frott.

Għall-aħħar tax-xahar jew id-dieħel wieħed jista' jqaċċaq ix-xtieli tal-lanġas, tat-tuffieħ, ta' l-isfarġel u tal-pruna, iżda wieħed għandu jqaċċtilhom mill-weraq u jħallilhom biss werqa jew tnejn fit-truf tal-friegħi u, wara li jħawwilhom, isaqqihom. Dawn ix-xtieli mbagħad dlonk ixenxlu, iraħħsu u jaqbdu qabel ir-rebbiegħa.

Minn Ottubru sa April jistgħu jinżergħu xi prodotti qalb is-siġar tal-frott, iżda mhux qrib iz-zokk. Il-ħxejjex li jistgħu jinżergħu huma: ħass, selq, spinaċi, pitravi, piżelli u xi ful; il-ful u l-piżelli jaqblu ħafna mas-siġar imħabba li bl-egħruq tagħhom jagħtu sustanzi fil-ħamrija. Il-pastard u l-kaboċċi mhux ta' min jiżragħhom qalb is-siġar għax dawn ikiddu wisq u mhux ta' min jiżragħhom jew iħawwilhom madwar is-siġar, u ċ-ċiċri jagħmlu l-ħsara għax jintuskaw l-art.

IS-SIĠAR FIL-PAJJIŻ U T-TOROQ

(George D. Cousin)

It-Taħwil tas-Siġar

ĦAFNA nies jaħsbu li biex wieħed jgħammar il-pjazez u t-toroq bis-siġar hija l-aktar ħaġa faċli u li tista' ssir minħajr infiq ta' flus wisq. Huwa minnu li s-siġar isebbħu kullfejn jiġu mħawwla u jsaffu l-arja tant meħtieġa għall-bniedem, iżda biex isir dan, kollox irid iż-żmien u l-ispejjeż tiegħu, l-iktar meta niftakru li għaddejna minn gwerra qalila u ħafna mxietel tal-ħażniet tas-siġar li kellna kellhom jinqerdu sabiex flokhom jinżergħu prodotti ta' l-ikel li tant konna neħtieġu.

Is-siġra li tikber fit-toroq jew fil-pjazez titnissel jew miż-żerriegħa inkella minn biċċa siġra oħra. Qabel titħawwel biex iżżejjen trieq jew pjazza, iridu mill'anqas igħaddu minn sitta sa tnien snin, biex din ikollha ftit tas-saħħa li tista' tirreżisti għall-kondizzjonijiet tal-postijiet fl-beraħ.

Wara li jitħawlu dawn is-siġar fit-toroq irid ikompli jkollhom kultivazzjoni tajba mhux biss ma' tul l-ewwel sena jew tnejn, iżda wkoll għal żmien twil. Dawn is-siġar iridu t-tisqijiet u puntali tagħhom l-għaliex inkella ma' l-ewwel ftit riħ qawwi jitgħawġu u jinkisru u x-xogħol kollu li jkun sar biex wieħed ikun rawwamhom għal bosta snin, f'daqqa waħda jtir mar-riħ.

Tisqija

Mt' tul is-sajf, biex dawn is-siġar jaqbdu tajjeb, iridu millanqas tisqija għal xi sitt darbiet. Wara li jkunu qabdu sewwa ma jkunx jinħtiġilhom l-istess kwantità kbira ta' ilma, iżda billi l-klima tagħna hija sħuna ħafna ma' tul is-sajf, is-siġar kollha iridu millanqas erba' darbiet tisqija biex wieħed igħinhom u ma jitilfux mill-ġmiel tagħhom.

(Jissokta)

IL-GAMMEXANE

(G. Zammit-Marmarà, M.B.E.)

Id-D.D.T. u l-Gammexane

FTIT taż-żmien ilu, intom kontu, ftit jew wisq, smajtu bl-insetticida ġdid imsemmi D.D.T. Dan huwa insetticida ta' qawwa kbira li nstab meħtieġ f'ħafna bżonnijiet tal-ħajja, u hawn Malta l-Gvern għamel ukoll użu minnu biex iħares lin-nies mit-tniġġis tal-pesta bubonika.

Ix-xjenza f'dawn iż-żminijiet qiegħda tagħmel progressi kbar; hija qiegħda timxi b'pass mgħaġġel ħafna u n-nies li għandhom f'idejhom it-tmexxija ta' fergħat ta' risponsabbiltà jħtiġilhom iżommu ruħhom infurmati kontinwament bil-progress kbir li qiegħed isir mad-dinja kollha. Tant hu hekk, illi, fil-ħin li waslilna l-aħbar ta' l-invenzjoni tad-D.D.T. waslilna aħbar ieħor li dan l-insetticida tant meħtieġ kien ġa nstab ieħor għaxar darbiet iżjed qawwi minnu f'ħafna affarijiet. Dan l-insetticida iżjed ġdid semmewh "Gammexane", x'uħud isejħulu wkoll "666".

Il-Qawwa tal-Gammexane

M'għandix bżonn ngħidilkom illi ntefqu somom kbar ta' flus biex jiġi żviluppat dan l-insetticida ġdid "Gammexane" li għad ikun ta' ġid kbir lill-biedja tad-dinja kollha. Dana l-insetticida qawwi nstab mill-I.C.I., ditta magħrufa biżżejjed fostna u wieħed mill-Professuri li żviluppa dan l-insetticida hu x-Xjenzjat tabib Roland Slade, M.C., li kien ukoll wieħed mix-xjenzjati li għamel il-Bomba tal-Biża': il-"Bomba Atomika". Biżżejjed ngħidilkom illi, dan l-insetticida "Gammexane" hu hekk qawwi illi jekk tuża parti waħda biss f'miljun parti ta' ilma hi biżżejjed biex toqtol il-ħut kollu.

Kif instab il-Gammexane

U kif instab dan it-trab hekk tal-għaġeb? B'kumbinazzjoni! Waqt li kien qiegħed isir studju kbir fuqu, in-nies tal-kimika li kienu inkarigati minnu, kienu qegħdin isaffu kwantità żgħira ta' trab li kellu mħallat miegħu dan il-"Gammexane". Dan ix-xogħol kien qiegħed isir f'rokna ta' kamra, fuq mejda. F'din il-kamra kien hemm gaġeġ bil-ġurati li kienu miżmuma hemmhekk għal xi esperimenti. Waqt li kien isir dan ix-xogħol li semmejna, il-ġurati li kienu fil-kamra mietu kollha. Ix-xjenzjati malajr intebħu x'kienet il-biċċa, allura neħħew il-gaġeġ, naddfu l-ħitan, il-gaġeġ għorkuhom sewwa bil-broxkijiet, u ħaslu l-art tajjeb ukoll. B'danakollu, meta poġġew ġurati ġodda f'dik il-kamra dawna mietu kollha.

Dana kien biżżejjed biex juri l-qawwa tabilħaqq kbira li għandu dan il-"Gammexane".

Dan l-insetticida hekk tal-għaġeb huwa qawwi ħafna kontra d-dubbien. Meta jintbixx fid-djar u fil-razzett, huwa jservi ta' nassa tal-mewt għall-insetti kollha li jidħlu hemm, tgħodd ma' dawn ukoll il-wirdien, il-kamla u bosta dwied oħra.

Dan l-insetticida ippruvawh fl-Affrika t'Isfel kontra ħafna dwied li għandna aħna, bħalma huma l-bumellliesa, il-borgħud tal-ħmiemel tal-kromb, in-nemel, u d-dubbiena tal-frott. Fuq xi insetti jew dwied, il-"Gammexane" hu daqs mitt darba iżjed qawwi mid-D.D.T.

Velenu qawwi kontra l-"Colorado Beetle"

Jien ngħidilkom illi, tul il-Gwerra li, għal-grazzja ta' Alla għadha kif intemmet, l-ikbar biża' tiegħi ma kienx fl-invażjoni tat-Taljani jew Germaniżi, iżda kien fl-invażjoni tal-"Hanfusa Colorado" li tagħmel ħsara kbira lill-patata, biex ma ngħidx li teqred għalkollox il-prodott tal-patata. Il-"Hanfusa Colorado" ma kienx instab irmedju qawwi biżżejjed għaliha li mhux perikuluż, iżda issa nstab illi l-"Gammexane" hu qawwi biżżejjed għaliha u għalhekk aħna għandna f'idejna arma ta' ġid tabilħaqq kbir.

Fuq kollox dan il-velenu għall-insetti, ma hux perikuluż għan-nies u għall-annimali, għaliex biex jagħmel il-ħsara irid jittieħed minnu kwantitajiet kbar.

Fil-mawra tiegħi fl-Ingilterra jien irranġajt biex jibagħtu kwantità minn dan l-insetticida għall-provi, għalkemm anqas hemm għalfejn wieħed jippruvah, iżda meta wieħed jara b'għajnejh ikun aħjar. Nittamaw ukoll illi xi kwantitajiet minnu jaslu f'pajjiżna ma jdumux, biex hekk nistgħu naraw il-ġid kbir tiegħu fil-kampanja. Jien xewqan ħafna li nippruvah għas-susa tal-patata, u nittama li għal dan ikun ukoll għalina ta' ġid kbir.

IL-ĦANFUSA TAL-PATATA

("Colorado Beetle")

(Jos. Orlando Smith)

Kif il-Ħanfusa xxerrdet fl-Ewropa

IL-ĦANFUSA tal-Patata, illi l-Ingliżi jsejħulha *Colorado Beetle*, hija wieħed minn dawk l-insetti l-aktar ta' qirda li jeżistu fid-dinja kontra l-uċuħ tal-patata.

Għalkemm il-ftit baħar li jaqtagħna mill-kontinent jista' jsalva l-uċuħ tagħna mill-flaġell ta' din il-ħanfusa, b'danakollu, il-gwerra u t-taħlit li ġiebet magħha xerrdet dan l-insett qerriedi f'ħafna pajjiżi li qabel ma kienx jeżiżti fihom. Tista' tgħid li din il-ħanfusa, bil-mod il-mod daħlet fil-biċċa l-kbira tal-pajjiżi ta' l-Ewropa u ma' tul il-gwerra nstabu saħansitra postijiet fl-Ingilterra li kienu juru li din il-ħanfusa waslet ukoll biex tgħammar f'dak il-pajjiż li fih kien hemm attenzjoni speċjali biex ma titħalliex tidħol.

Prekawzjonijiet tal-Gvern

Mir-rapporti li qegħdin jaslu għad ma hemmx x'juri li fl-Ingilterra nnexxilha toktor, iżda d-dehra tagħha f'dak il-pajjiż turina kemm għandna aktar nagħmlu attenzjoni sabiex jekk jista' jkun ma nħallux lil dan il-għadu talbiża' għall-uċuħ tal-patata jidħol f'pajjiżna. Id-Dipartiment tal-Biedja qiegħed b'seba' għajnejn jgħasses il-ħin kollu sabiex jifli l-prodotti kollha li jiġu minn barra li Alla jħares qatt ma jkunux imniġġsa bil-Ħanfusa tal-Patata jew inkella li jkollha magħha l-fosdqa ta' din il-ħanfusa. Tassew li f'dawn iż-żminijiet instab bexx li jista' jxejjen it-tixrid ta' din il-pesta; iżda, kif jgħidu l-Ingliżi, *"Provention is better than cure"*, u għalhekk il-prekawzjonijiet kollha għandhom jittieħdu bl-akbar reqqa mhux biss mid-Dipartiment, iżda wkoll mill-bdiewa kollha.

Kif għandna nilqgħu ruħna mill-Ħanfusa

Nistħajlu li hawn min jistaqsi: "Kif il-bdiewa jistgħu jgħinu fit-tixjin ta' dan l-insett qerriedi meta f'pajjiżna għadu ma jeżistix?" — Il-bidwi jista' jgħin billi joqgħod b'għajnejh miftuħa fuq l-uċuħ tal-patata tiegħu u malli jara xi dudu mhux tas-soltu jgħarraf minnufih lid-Dipartiment tal-Biedja, sabiex mingħajr telf ta' żmien, dan id-Dipartiment jieħu dawk il-passi kollha meħtieġa sabiex jiżgura ruħu jekk dan l-insett ikunx il-*Colorado Beetle* u fil-kas ta' xi dubju, jittieħdu l-passi kollha meħtieġa bla telf ta' żmien għall-qirda tiegħu.

Kif tagħraf il-Ħanfusa tal-Patata

Mhix ħaġa tqila li wieħed jagħraf mingħajr dewmien il-ħanfusa tal-patata jekk Alla jħares qatt xi ħadd jiltaqa' magħha. L-għamla tagħha tixbah lil dik tal-ħanfusa komuni li aħna nafu. Twila daqs nofs pulzier u magħmula nofs tond. Il-lewn tagħha huwa isfar, issingjata b'ħames strixxi ta' lewn iswed. Fuq għonqha jidhru żewġ sinjali suwed oħra u fuq kull naħa ta' dawn iż-żewġ sinjali jinstabu ħafna tikek suwed. Għandha sitt saqajn.

L-omm tistaħba fil-ħamrija u għall-ħabta tar-Rebbiegħa, toħroġ u tibda tqiegħed il-bajd tagħha f'għadd kbir: L-omm ma tgħixx aktar minn tliet ġimgħat, iżda l-għadd ta' bajd li tbid, huwa biżżejjed biex tiżgħed f'ħafna bnadi. Ma' tul is-sena, il-ħanfusa tal-*Colorado* toktor b'aktar minn tliet ġenerazzjonijiet. Malli ż-żgħar jitwieldu, flimkien mal-kbar li jkunu għadhom ħajjin, jibdew jieklu mingħajr waqfien l-uċuħ tal-patata kollha li jsibu u l-ħsara li jwettqu hija tal-għaġeb.

Il-Pajjiżi ta' l-Ewropa attakkati mill-Ħanfusa

Fl-Ewropa din il-ħanfusa tfaċċat kemm-il darba, iżda bis-saħħa ta' kontroll qawwi u l-passi iebsa li kienu ttieħdu, tista' tgħid li kienet inqerdet għalkollox, sakemm fl-aħħar fl-1922, reġgħet dehret fi Franza u b'inkejja ta'-passi li kienu ttieħdu u l-ispejjeż kbar li kien għamel il-Gvern Franċiż għall-kontroll tagħha, kienet baqgħet tinfirex sakemm ħadet Franza kollha u bil-mod il-mod inxterdet fil-biċċa l-kbira tal-pajjiżi ta' l-Ewropa.

Jekk aħna noqogħdu b'għajnejna miftuħa u ngħinu lid-Dipartiment tal-Biedja fil-kontroll bir-reqqa li qiegħed jagħmel fuq l-importazzjonijiet nittamaw li l-baħar li jaqtagħna mill-bqija ta' l-Ewropa jista' jsalvana minn dan il-flaġell waħxi.

XOGĦOL U GĦODOD TAL-BIEDJA FL-IMGĦODDI U L-LUM

(A. Cremona)

Għodod oħra tal-Biedja

AHNA s'issa rajna kif il-ħrit, li bu tista' tgħid, l-aqwa biċċa xogħol fir-raba', li ssir fis-sajf qabel ma jaqleb it-temp għax-xita, kien qed isir sa għoxrin sena ilu, u ftema mħaret ġodda kienu daħlu minn dak iż-żmien 'l hawn. Għidna li l-ewwel tibdil li ħabat isir fil-moħriet qadim kien fis-sikka fuq mudell li kien fassal is-Sur Wistin Randun, li kien daħħal il-moħriet hekk imsejjaħ tal-"widna" u dak tat-"talja", u fissirna l-vantaġġ ta' dawn iż-żewġ imħaret ġodda fuq il-qadim li kellna minn żmien il-qedem u li għadu f'idejn xi bdiewa tal-lum. Iżda, kif fissirna, l-aqwa tibdila li saret u li sfat ta' għajnuna lill-bidwi, sew fiż-żmien kemm fl-ispejjeż, u ta' fejda għar-raba', l-iktar fir-raba' fond, kienet dik ta' l-imħaret ġodda, jiġifieri t-"Tractor" jew il-moħriet tal-mutur u xi moħriet ieħor bħalu. It-"tractor" (Forson) huwa moħriet mekkaniku ta' erba' roti. Għar-raba' ċkejken u qasir hu daqsxejn waħda goff u floku kien daħal wieħed iċken imsejjaħ Carter-Pillar u magħruf fost il-bdiewa tagħna bħala moħriet taċ-Ċinga u jdur fil-qasir iżjed mill-"moħriet tractor" ta' erba' roti.

Dwar għodod oħra tal-biedja ma jidhirx li sar xi tibdil qawwi ħlief f'xi biċċa għodda żgħira ta' l-egħżiq, bħalma ngħidu aħna, fl-imgħażqa għall-qligħ tal-patata u għall-egħżiq u tlaħliħ fit-tafli madwar id-dwieli. Din ix-xorta ta' mgħażqa hija dik li nafuha bl-isem ta' *krexxun* u, milli jidher, lanqas mhi xi biċċa għodda mill-ġodda nett, imma nistgħu ngħidu li mhix hekk qadima bħall-għodod l-oħra ta' l-egħżiq, tal-qlib u tat-tnaqqix. Il-Għawdxin, flok il-krexxun, iħobbu iktarx jużaw il-fies fit-tafli skond l-ebusija ta' l-art.

Billi xi għodod ċkejkna tal-biedja jużawhom ukoll il-ġennien jew nies li għandhom xi ġnien, fejn il-moħriet u xi għodod goffi qajla jidħlu, biħsiebni nsemmihom waħda waħda u nfisser ix-xogħol tagħhom.

Għodod Ċkejkna għax-Xogħol ta Raba' u Ġonna

Fost il-għodod żgħar tal-biedja għax-xogħol tar-raba' u tal-ġonna ta' min isemmi dawn li ġejjin:—

(1) Żewġ imgħażaq: waħda li hi l-vera mgħażqa b'xifirha dritt, twila xi seba' pulzieri u l-marlaċċ tagħha twil ma' l-erba' piedi; din ix-xorta ta' mgħażqa hi daqsxejn waħda immejla biex tkun tista' tidħol fil-ħamrija u ttalla' t-tub bil-ħeffa. L-imgħażqa l-oħra hija dik li nafuha bl-isem ta' lexxuna u li biha jitħammlu x-xtieli, meta, biex ma ssirx ħsara, wieħed jonqox biha l-wiċċ ftit u xejn li bogħod mix-xitla. Biha l-bidwi jew il-ġennien jaħwi t-trab u jaqla' l-ħaxix ħażin.

(2) Il-krexxun, li semmejna qabel, hija biċċa għodda li hi tajba wkoll biex jitqaxxar ir-raba' u jitnaddaf miż-żrar. Il-krexxun, barra milli wieħed jinqeda bih għall-qligħ tal-patata, hu tajjeb ukoll biex iqaxxar ir-raba' fejn il-ħamrija tkun ħafifa u ratba. Fejn hija taflija din ix-xorta ta' mgħażqa ma tantx tiswa għax ma tigdimx. Il-krexxun hu magħmul b'żewġ sinniet.

(3) Il-fiesa, hija wkoll xorta ta' mgħażqa ta' l-egħżiq fir-raba' tafli u xkref, kemm ukoll fir-raba' fejn irid isir għeżiq iżjed fil-fond. Ix-xafra tal-fiesa hija idjeq minn dik ta' l-imgħażqa komuni u ġejja bħal ilsien ta' suffara. Il-fiesa tkisser il-wiċċ iebes, taqla' u tiġbed għoqod ta' ħamrija ġmielhom; togħdos minnufih, u tiġbed u taqleb it-tuba. Wara li taħdem biha tista' tagħżaq, ixxattab u tistenna l-ilma biex dan ixerred u jferrex il-ħamrija.

(4) Biċċa għodda oħra li tixbah lill-fiesa u jisimha bħalha, hija l-fies. Il-fies għandu l-ponta iżjed dejqa; huwa itwal mill-fiesa, iżda lit-tub tkissru aħjar. Il-fies hu mdenneb, jiġifieri għandu nitfa ta' denb bħal musmar biex wieħed jaħbat fejn il-ħamrija tkun iebsa bosta. Bħalma semmejna, il-Għawdxin iħobbu jużawh fit-tafli sfiq. Il-fies jużawh ukoll il-bdiewa li għandhom ir-raba' n-naħa tal-Ġnien iż-Żgħir, tal-Għajn il-Kbira u r-Rdumijiet tan-naħa tar-Rabat.

Id-differenza ta' bejn il-fiesa u l-fies hija għalhekk din: il-fiesa hija maqtugħa dritt minwara u ftit u xejn wiesgħa; u l-fies huwa idjaq, imma b'żewġ ponot fiż-żewġt itruf. Il-marlaċċ tat-tnejn huwa ftit itwal minn tliet piedi, iżda ta' l-imgħażqa, bħalma għidna, huwa mal-erba' piedi.

(5) Iz-zappun hija biċċa għodda oħra li l-iktar li sservi għall-egħżiq bil-banki. Xi bdiewa tas-saqwi jużaw ukoll iz-zappun biex jiksru l-ilma tas-saqwi. Iz-zappun hu mfassal għamla ta' qalb.

Għandna żewġ xorta ta' zpapen: wieħed ta' l-egħżiq u bix-xifer ippuntat; u l-ieħor jispiċċa ftit u xejn fiċ-ċatt. Wieħed biex tagħżaq u għall-maksra, jiġifieri biex tikser l-ilma tas-saqwi, u l-ieħor biex tiġbor iż-żrar minn wiċċ il-għalqa.

Iz-zpapen huma twal mal-15-il pulzier u l-marlaċċ tagħhom mhux itwal minn tliet piedi.

(6) Biex wieħed isaffi l-wiċċ fir-raba', il-bidwi tagħna jinqeda b'żewġ għodod li huma: il-moxt u r-rixtellu.

Il-moxt u r-rixtellu għandhom manku twil u fih teħel ħadida bil-ponot qishom swaba'. Il-moxt huwa iżgħar mir-rixtellu li għandu għaxart iswaba'.

Wara li l-art tinħarat, tiddemmel u tinżara', il-bidwi jgħaddi bihom il-wiċċ bil-mod il-mod: dawn jġbru ż-żrar u jomxtu l-wiċċ, il-ħaxix u kull xkiel ieħor li jkun hemm fil-ħamrija u b'hekk il-għalqa tissaffa.

Barra minn dawn hemm biċċa għodda oħra bħal rixtellu li titkaxkar mal-wiċċ u tinġibed bil-bhima. Din hija x-xatba, għax għandha għamla ta' xatba, donnha grada ta' l-injam. Meta l-bidwi jgħaddi l-wiċċ biha, biex din tibqa' soda u ma tilgħabx, titpoġġa biċċa ġebla fuqha jew fuqha jirkbu tifel, skond il-għamla ta' l-art u skond l-umdità tal-ħamrija.

Ix-xatba sservi biex twitti l-ħamrija. Hemm żewġ xorta ta' xtabi. Hemm xatba bl-imsiemer ħerġin minnha li jiġu ma' wiċċ ir-raba' u b'hekk l-iskorċa niexfa tat-trab tista' titkisser. Ix-xatba l-oħra hija lixxa, bla msiemer, u x-xogħol tagħha huwa li twitti l-art wara li din tkun inħartet. Hekk meta nżirgħu xi prodott fuq għażqa tajba, l-art tixxattab biex iż-żerriegħa tintradam sewwa u l-ħamrija tingħalaq għalkollox.

Flok ir-rixtellu, il-moxt u l-ixtabi, il-ġennien jinqeda bir-raxketta li tista' tgħid tagħmel l-istess xogħol ta' tisfija fil-ġonna bħal dawk il-għodod tar-raba' li semmejna.

Darb'oħra ngħid fuq il-mezzi qodma u tal-lum għat-tisqija tar-raba u l-fejda ta' għodod u metodi ġodda ta' tisqija.

BEJGĦ TA' BAJD GĦAT-TQEGĦID: Għandna ngħarrfu illi l-bejgħ ta' bajd għat-tqegħid mill-Qasam tal-Gvern, l-Għammieri, ġie mwaqqaf sat-Tnejn ta' Novembru li ġej.

GĦALL-BEJGĦ: Fenka u erba' żrameġ ulied-ha (ta' tliet xhur). Razza "Tal-Farfett" (English)—£5. Sidhom m'għandux post għalihom. Ikteb lill-Editur ta' "Il-Bidwi", l-Għammieri.

KITBA TA' BHEJJEM: Skond ir-regolamenti li hawn isemmu, kull bniedem li jikseb xi bhejjem (bhejjem ta' laħam il-kelb, frat, ngħaġ, mogħoż u majjali) jew kull bniedem li jżid jew inaqqas il-bhejjem tiegħu, huwa obbligat li jirrapporta fl-eqreb Stazzjon tal Pulizija. Min-nhar il Ħamis, is-27 tax-xahar li ħareġ, dan ir-rapport għandu jsir fl-eqreb Uffiċċju tar-Razzjon u mhux fl-Istazzjon tal-Pulizija.